

# Omsådd – rätt eller fel?



**Spara eller så om?** Förra året var det fler än vanligt som räknade betplantor tills ögonen gick i kors. Är beståndet tillräckligt bra, eller bör man så om? Det var en fråga som många brottades med, men vad var egentligen rätt?

**Etableringsfasen var förra året minst sagt utmanande på grund av de stora nederbördsmängderna. Många valde då att så om sina fält men vid vilket plantbestånd var egentligen beslutet rätt?**

I Betodlaren nummer 2 år 2022 sammanfattade vi de praktiska erfarenheterna kring skorbrytning och uppkomst. Som en uppföljning till den artikeln kommer här lite färsk resultat från de faktiska effekterna av

årets omsådd. NBR la ut tre försök, två i Sverige och ett i Danmark, där delar av fältet såtts om. Försöken lades ut i plantbestånd som varierade mellan 1,5–2,5 betor per meter och frågan vi ställde oss var: Vid vilket plantantal var det rätt att så om?

## **Svåra beslut**

Beslutet att så om eller inte är sällan lätt att ta. Plantbeståndet varierar som regel över fältet och uppkomsten går ofta väldigt långsamt i igenslamma-

de fält. Samtidigt som man vill ta ett snabbt beslut, vill man också vänta och se hur många plantor som faktiskt tar sig upp.

Effekten av olika plantbestånd, samt varierande såtidpunkt, har undersökts vid flertalet tillfällen både i Sverige och utomlands. Men att planera och utföra ett försök som till fullo motsvarar ett omsått fält är svårt. Förra året var huvudorsaken till omsådd stora regnmängder mellan sådd och uppkomst som gav ett kompakt

## Datum och sort för första sådd samt omsådd

Plats	Originalsådd	Sort	Omsådd	Sort
1 SE, Lund	26 mars	Cascara KWS	30 april	Selma KWS
2 SE, Eslöv	22 mars	Selma KWS	2 maj	Selma KWS
3 DK	25 mars	Falster	25 april	Falster

jordlager i de översta 5–10 cm och ett stort mekaniskt motstånd för fröet att ta sig igenom.

Skulle de kvarvarande betorna växa normalt, hur stor påverkan skulle ogräsen i luckorna ha och hur skulle ojämna bestånd påverka upptagning och spill?

### Försökupplägg

I de två svenska försöken lades nio försöksrutor ut i den icke omsådda delen av fältet, som gränsade mot det omsådda.

Här valdes tre olika plantbestånd ut: 1,5 beta per meter (cirka 30 000 plantor per hektar), 2 betor per meter (cirka 40 000 plantor per hektar) och 2,5 betor per meter (cirka 50 000 plantor per hektar), tre upprepningar av varje plantbestånd.

I den omsådda delen som gränsade mot den icke om-

sådda, lades sex försöksrutor ut. Här varierade inte plantbestånden nämnvärt, så här valdes representativa ytor.

I det danska försöket lades endast de två högre plantbestånden ut, då det helt enkelt inte fanns områden med tillräckligt låga nivåer.

Förutsättningarna för försöksplatserna presenteras i tabellen ovan.

### Inget nytt under solen

Resultaten visar att den gamla gränsen på två betor per meter, eller cirka 40 000 plantor per hektar, stämmer relativt väl som riktmärke för omsådd.

I genomsnittet för alla tre försöken ligger det omsådda ledet cirka en procent högre i skörd jämfört med ett plantbestånd på två betor per meter i originalsådden.

Halkar man däremot ner mot 1,5 beta per meter, eller 30 000 plantor per hektar, tappar man fort skörd.

Det var endast i de två svenska försöken som så pass låga plantantal kunde hittas i originalsådden.

Genomsnittet för dessa försök visar på cirka 15 procent lägre skörd för originalsådden, vilket gav en minskad intäkt med drygt 6 500 kr per hektar. Se tabellen nedan.

### Tidpunkten viktig

Tidpunkten för omsådden i förhållande till första såttillfället har såklart också betydelse. Riktmärket två betor per meter gäller om omsådden sker tre till fyra veckor efter första såttidpunkten. Försenas omsådden ytterligare sjunker gränsen för omsådd enligt de äldre försöken med cirka 3 000 plantor per vecka. Detsamma gäller om man lyckas ta ett beslut närmare in på förstasådden. Då kan det löna sig att så om vid ett något högre plantantal.

## Utfall av omsådd i två svenska och ett danskt försök

Omsådda fält 2022		Plantor 1000/ha	Rot t/ha	Socket %	Socket t/ha	Socket relativ	Ekonomi SEK/ha	Diff till omsådd SEK/ha
<b>Medel av SE</b>	Omsätt	96	86,7	18,5	16,1	100	42 687	0
<b>Medel av SE</b>	1,5 beta per meter	30	76,0	17,9	13,6	85	35 952	-6 743
<b>Medel av SE</b>	2 betor per meter	41	90,9	18,0	16,4	102	43 087	401
<b>Medel av SE</b>	2,5 betor per meter	53	93,3	18,2	17,0	106	44 964	2 277
<b>LSD</b>		5	6,5	ns	1,2			
<b>P-värde</b>		<0,0001	<0,001	0,082	<0,001			
<b>1 plats DK</b>	Omsätt	-	78,4	19,4	15,2	100	42 570	0
<b>1 plats DK</b>	2 betor per meter	ca 40	70,9	19,8	14,0	92	39 471	-3 099
<b>1 plats DK</b>	2,5 betor per meter	ca 50	74,1	19,7	14,6	96	41 140	-1 431
<b>LSD</b>			4,0	ns	0,8			
<b>P-värde</b>			<0,05	0,160	<0,05			

Ekonomi är beräknad på 2023 års branschavtal. P-värde under 0,05 är signifikant. LSD = minsta skillnaden som krävs för att två led ska vara signifikant skilda åt.





**Spillundersökning i fält.** Ytan bearbetas med en liten harv för att fånga rotspetsar och betor som inte fångats av upptagaren.

### Spillet detsamma

Plantbeståndet och tillväxten är dock inte hela sanningen då ojämna bestånd ofta leder till ett ökat spill under upptagningen.

På en av platserna gjordes därför en spillundersökning både i fält och i stukan. Här jämfördes dock bara den omsådda arealen med den icke omsådda.

Graderingen som gjordes i stuka visar på snarlika förluster kring 1,5 procent, där majoriteten utgjordes av rotspetsbrott.

Nackningen var i stort sett perfekt för båda sådderna, men det var en tendens till fler övernackade betor i den omsådda delen.

Spillundersökningen som gjordes i fält visade på samma tendenser, alltså att den omsådda arealen hade något högre spill: 1,5 procent jämfört med 0,9 procent. Det var också tydligt när man gick i fält att det låg fler små betor kvar på marken i den omsådda delen av fältet.

I detta fall kan man åtminstone inte säga att det ojämna beståndet resulterat i mer spill. Det var snarare små betor från den omsådda delen som låg kvar efter upptagaren.

### Omsådd, rätt eller fel

I de fält som undersöktes tycks beslutet att så om vara väl avvägt. Man har trots allt valt att

inte så om hela arealen utan begränsat sig till de sämsta delarna. Vi kan också konstatera att det var relativt begränsade områden med plantantal under två betor per meter som sparats på samtliga platser. Den exakta gränsen för när det är lönsamt att så om varierar dock från gård till gård, då kostnadsbildningen för omsådd inte är densamma. Andra saker, som försäkringsersättning, självrisk och behovet av jordbearbetning bör också tas i beaktan.



Joakim Ekelöf  
NBR Nordic Beet Research